

IGRA

od 3. do 6. leta starosti

Tina Merčnik, univ. dipl. psih.

januar 2008

Kaj je igra?

Igra je za otroka prijetna dejavnost, ki sama sebe krepi in nagraduje. Ni usmerjena le na igrače, ampak tudi na druge žive in nežive predmete v otrokovem okolju, ter predmete, ki si jih otrok lahko le predstavlja in predmete, ki si jih ne more konkretno predstavljati. V igri otrok oblikuje drugačno, namišljeno stvarnost, čeprav se hkrati ves čas zaveda, da ne gre zares – stvarnost prilagodi svojim trenutnim ciljem in potrebam.

Otrok se od pričetka življenja sam od sebe loteva dejavnosti, ki postaja postopoma čedalje bolj sistematična in ustvarjalna, torej vse bolj podobna delu. To je otroška igra.

Pomen igre za otrokov razvoj

Igra precej vpliva na otrokovo telesno rast, na razvoj njegove inteligence, na pridobivanje izkušenj in znanja, potem na otrokovo čustveno življenje in na njegov razvoj v družbeno bitje.

Kadar se otrok igra, vadi in si krepi mišice in živčevje pridobiva si razne spretnosti, spoznava svoje zmožnosti. V igri spoznava tudi fizično okolje in pravila, ki vladajo v njem. Na podlagi pridobljenih izkušenj ustvarja pojme, uči se mišljenja in poskuša reševati probleme, s katerimi se srečuje. Igra otroku omogoča, da spoznava vrstnike, uči se soočanja z drugimi ljudmi, pridobi si strpnost, tovarštvo, obzirnost, občutek za sodelovanje. Otrok se preko igre vživlja v razne vloge, ki jih opaža pri odraslih osebah. Kaže čustva do njih bodisi pozitivna, bodisi negativna.

Dejansko otrok v igri hkrati razvija svoje funkcije v najširšem smislu besede ter hkrati pridobiva tudi nova izkustva. Ti procesi so v celotnem delovanju otrokove duševnosti medsebojno povezani ter vplivajo drug na drugega.

Zlasti ne smemo prezreti vpliva igre na razvoj otrokove domišljije. Proti koncu drugega življenjskega leta opažamo pri otroku začetke posebne vrste iger, ki jim pravimo domišljijske igre. Otrokova domišljija omogoča izvirnost s tem, da povezuje v igri dejavnosti in lastnosti, ki v resnici niso povezane. S tako igro otrok prav posebno spodbuja in razvija domišljijo ter se tako v skladu s svojimi željami in potrebami tudi osebno izživlja.

Kakor pri delovnih nalogah, tako se otrok tudi pri igri srečuje z raznimi težavami in ovirami ter jih, čeravno na nekoliko svojstven način, vendarle premaguje. Večkrat gre celo za znajdenje v novih situacijah, zato mora iskati nove poti. V takih primerih pride do izraza otrokova inteligentnost. Kakorkoli analiziramo otrokovo dejavnost v igri, pridemo do zaključka, da ima velik pomen za razvoj vseh otrokovih sposobnosti, vključno tudi inteligentnosti. Hkrati otrok v igri tudi sprošča in razvija svoja čustva s tem, ko doživlja vedno nek odnos do raznih dejavnosti, do določenih vsebin ter do članov igralne skupine.

V družabnih igrah se razvijajo tudi socialna čustva, npr. simpatija do človeka, naklonjenost, obzirnost, solidarnost, požrtvovalnost. Otrok v igri spoznava, da mu je soigralec potreben za izvedbo določenih iger in se skupno z njim veseli itd. Zato smemo upravičeno zaključiti, da je igra važno sredstvo za razvoj otrokovih moralnih vrlin, ki vplivajo na moralno vrednotenje. Otrok se v igri vadi obvladovanja samega sebe ter hkrati upoštevati druge člane skupine in se včasih tudi v

korist kolektiva podredi. S tem se otrok usposablja za socialno življenje, brez katerega si ne moremo zamisliti sodobne družbe.

Razvoj otrokovega govora in njegova igra sta povezana. Govor nudi orodje, s pomočjo katerega otrok izraža tisto, kar se preko igre nauči, ter je sredstvo, s pomočjo katerega otrok ponotranji naučeno. Otroci rabijo govor v igri večino časa, saj se pogosto pogovarjajo s seboj ali s svojimi igračami. V socio-dramski igri ima govor še dodatno funkcijo, saj ta igra zahteva sodelovanje soigralcev, ki ga dosežejo z verbalnimi razlagami, diskusijo ali ukazi. Te vrste govor je realen, saj njegova funkcija ni posnemanje ali zamenjava, temveč služi organiziranju igre in omogoča reševanje problemov, ki se v igri pojavijo.

Pri igri je otrok udeležen s celo svojo osebnostjo. Pri otroških igrah ne gre samo za mehanično posnemanje, ampak za otrokovo udejstvovanje, pri katerem se uveljavlja njegova osebnost. Ker daje igra učinkovito pobudo za otrokov duševni razvoj, ni priporočljivo, da bi otroku vsiljevali igre, ki so za tak razvoj neustrezne ali igre, ki celo prenapenjajo njegove psihične sile. Otrok se mora v igri čutiti sproščene, svobodnega, kajti le svobodna igralna dejavnost nudi otroku veselje in pospešuje njegov duševni razvoj. Svobodna igra dviga otrokovo samozavest.

Značilnosti in vrste igre od 3. do 6. leta

Funkcijska igra je igra z zaznavno gibalnimi funkcijami. Je najpreprostejša vrsta igre in se pojavi najprej v razvoju. V njej otrok preizkuša svoje razvijajoče se gibalne in zaznavne funkcije, hkrati pa tudi neposredno upravlja s predmeti in jih raziskuje (npr.: obrača in meče kocko, odpira in zapira pokrov škatle, vstavlja like v ustrezne luknje,...). V drugem letu začne ta oblika upadati, vendar je prisotna celo predšolsko obdobje.

Od 3. do 6. leta se funkcijsko še igrajo, le njihovi gibi so tako razviti, da vedno bolj usklajeno tekajo, skačejo, poskakujejo, mečejo in se lovijo. Vedno pogostejša je posebna oblika funkcijske igre in sicer **igra prerivanja** (se prerivajo, skačejo, se kotalijo, lovijo,... ob tem pa izražajo pozitivna čustva!). Ta igra se loči od agresivnega vedenja saj se otrok tako igro ponavadi igra s tistim s katerim se najbolj razume. Taka igra spodbuja gibalni razvoj otroka ter vzajemno izmenjavo vlog med soigralci. Bolj je značilna za dečke, deklice se namesto prerivanja bolj pogosto lovijo in tekajo.

Konstruktivna igra je igra v kateri otrok povezuje in sestavlja posamezne igrače v konstrukcijo. Spodbuja spoznavni, jezikovni in socialni razvoj. Pojavljati se začne v drugem letu starosti in je prisotna celo predšolsko obdobje. Od 3. leta je konstruktivna igra vedno bolj celovita, saj vse bolj razvite spretnosti drobnih gibov omogočajo natančnejše in usklajenejše gibe in ustvarjanje zahtevnejših konstrukcij. Vedno bolj imajo razvite sposobnosti prostorskega predstavljanja in so bolj natančni in vztrajni. Bistveno spremembo, ki se pojavlja z otrokovim razvojem predstavlja načrtovanje v konstruktivski igri (otrok pove, kaj bo zgradil in kako bo zgradil). Konstruktivna igra predstavlja velik delež igre štiriletnih otrok, ki so jih opazovali v vrtcu.

Igra s pravili se pojavlja od tretjega leta naprej. Z njo se spoznava preko že izdelanih iger, vendar tudi sam sodeluje pri nastajanju novih tovrstnih iger. Te igre od otroka zahtevajo prepoznavanje, sprejemanje in podrejanje vnaprej določenim, dogovorjenim in sprejetim pravilom. Sem sodijo tudi gibalne igre s pravili (slepe miši, igre lovljenje,...), igre z vodjo, igre petja, namizne igre,...

Simbolna igra (igra "kot da" oziroma domišljajska igra) je igra v kateri otrok reprezentira nekaj iz stvarnega ali domišljajskega sveta. Pojavljati se začne v drugem letu starosti. Simbolna igra po 3. letu je na višjih razvojnih ravneh in je pogostejša, npr. igra vlog in sociodramska igra. **Igra vlog** predstavlja dejavnost, ko otrok prevzame določeno vlogo in se pretvarja, da je nekdo drug, pri tem pa posnema vedenje in govor te osebe ter uporablja različne realne ali namišljene predmete. **Sociodramska igra** vključuje dejavnost dveh otrok in poteka na osnovi interakcij med igralci. Razvoj te igre gre od posnemanja vedenja in govora določene osebe ter uporabe visoko strukturiranega materiala k načrtovanju igralne teme, zaporednih dogodkov, zapleta in razpleta igre, prevzetih vlog in namišljenih situacij.

Po 3. letu je **samostojne igre vedno manj**, vendar ostaja še nekaj časa samostojna konstrukcijska igra.

Opazovalna in vzporedna igra tudi v tem obdobju otroku omogočita, da se vključi v igro s svojimi vrstniki.

Simbolna **igra postaja vedno bolj socialna – sociodramska igra** otroke vzpodbuja k reševanju konfliktov, ki se pojavljajo med soigralci, k dogovarjanju ali pogajanju ter spodbuja razvoj otrokove zmožnosti zavzemanja perspektive drugega in razvoj socialnega zavedanja. Pogajanje predstavlja ključno sposobnost, ki jo mora otrok usvojiti znotraj koncepta vrstniške kulture.

Vloga odraslega pri igri

Starši in vzgojitelji, ki so zastopali stališče, da je treba otroško igro nenehno spodbujati in usmerjati, so šli predaleč ter so sami vnaprej določevali do posameznih nadržbnosti otrokovo dejavnost v igri. V resnici je seveda tako, da igra, če jo nenehno določajo in usmerjajo odrasli na otroka negativno deluje, ker zavira njegovo ustvarjalno domišljijo, lastno iniciativnost ter samostojnost. Kakor vidimo, taka igra ne sprošča otrokove osebnosti in njenih sil, ne daje otroku poleta in zadovoljstva ter zato nima blagodejnega učinka.

Kljub zgoraj navedenim ugotovitvam pa še ni rečeno, da je pravilno drugo stališče češ, otrok naj bo v igri popolnoma prepuščen samemu sebi, odrasli naj se ne vmešavajo v otroško igro. Praksa je pokazala, da je tudi tako stališče zgrešeno. Dogaja se, zlasti pri manjših otrocih, da imajo veliko željo po igri, vendar si ne znajo pomagati, niti pri iskanju sredstev, niti pri uporabi teh sredstev. V takih primerih je pomoč odraslih koristna.

Torej ni prav, če gremo odrasli v pomoč predaleč, kajti v takih primerih otroci izgubijo iniciativnost, izvirnost in samostojnost. Tiste zamisli, ki so jih otroci sami zmožni uresničiti, je prav, da jih odrasli prepuste njim, naj se le potrudijo kolikor morejo.

Če pa je igra otrok izključno enostranska je prav, če odrasli skušajo s primerno spodbudo, ali z drugim igralnim sredstvom, zbuditi otrokom zamisel in veselje za druge oblike iger. S tem omogočimo otroku vsestranski razvoj.

V zgodnjem otroštvu je pomembna vloga odraslega v otrokovi igri, ki naj bi podpiral proces pogajanja med otroki ter pomagal oblikovati različne igralne teme skozi daljše časovno obdobje. S svojimi idejami lahko daje odrasli pobudo za igro ali pa jo razvija, ko ta že poteka, pri tem pa ohranja spontanost otrok ter nadzor nad igro prepušča otrokom.

Viri:

- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M., Razvojna psihologija, Razprave FF, 2004
- http://baza.svarog.org/pedagoske_znanosti/otroska_igra.php
- Horvat, L., Magajna, L., Razvojna psihologija, DZS, Ljubljana, 1987